

МОВЧАН ТЕТЯНА ВІКТОРІВНА

кандидат економічних наук, доцент кафедри землеустрою та кадастру Одеського державного аграрного університету

БУЛИШЕВА ДАР'Я ВОЛОДИМИРІВНА

кандидат економічних наук, асистент кафедри геодезії та природокористування Одеського державного аграрного університету

СМОЛЕНСЬКА ЛІДІЯ ІВАНІВНА

старший викладач кафедри землеустрою та кадастру Одеського державного аграрного університету

**МОДЕРНІЗАЦІЯ РЕКРЕАЦІЙНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ
В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ**

***Анотація.** В умовах сьогодення світові тенденції свідчать про орієнтацію на раціональне використання територій. В багатьох країнах Європейського союзу аналіз стану рекреаційних територій та земель, що мають значний негативний ефект на довкілля свідчить, що кількість рекреаційних територій в рази менша за землі, що чинять негативний вплив на довкілля. Це свідчить про необхідність докорінної перебудови механізму впорядкування та управління відповідними землями. Запропоновано вирішення вищевказаної проблеми шляхом впровадження інноваційно-інвестиційних інструментів та проектів в систему раціонального землекористування.*

***Ключові слова:** управління природокористуванням; краудсорсинг; краудфандінг; інноваційно-інвестиційні інструменти; екологізація; рекреаційне землекористування.*

Вступ. Система світових протиріч, що склались у сфері управління природокористуванням призвела до того, що існуючий стан рекреаційних територій за масштабами і структурою не відповідає сучасним вимогам оптимального та ефективного функціонування. Рекреаційне землекористування позбавлене можливості збалансованого розвитку через проблеми неузгодженості в системі управління відповідними територіями, що призводить до ненормованого антропогенного та рекреаційного навантаження на окремі території, нецільового використання місцевості для відпочинку, неузгодженого будівництва та оцінки земельних ресурсів, розподілу права власності й користування, неналежного контролю та моніторингу за використанням земельних ресурсів.

Нині в усьому світі переважає орієнтація на раціональне використання територій з врахуванням екологічного фактору розвитку. Зазначимо, що в той же час територія України характеризується надзвичайно високим рівнем показника сільськогосподарської освоєності земель (71,7%), що значно перевищує екологічно обґрунтовані межі. Навіть із зниженням цього показника за останні роки його рівень значно перевищує аналогічні показники більшості країн світу.

Вирішення вищевказаної проблеми можливе шляхом впровадження інноваційно-інвестиційних інструментів і проектів в систему управління процесом екологізації й раціонального землекористування, адже традиційні механізми та інструменти вже не в змозі в повному обсязі подолати відповідні перепони на шляху до сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень. Теоретико-методологічні та науково-методичні напрацювання стосовно засад розбудови економічної системи землекористування, в тому числі економічних відносин рекреаційного землекористування в просторовому контексті висвітлювали фахівці відомих наукових шкіл економіко-екологічного напрямку - Бистряков І. К., Гайдуцький П., Гуцуляк Г. Д., Даниленко А. С., Добряк Д. С., Коваль Я. В., Саблук П. Т., Ступень М. Г., Третьак А. М., Хлобистов Є. В., Юрченко А. Д. та інші. Аналізуючи неоціненний внесок цих науковців у дослідження проблем землекористування, необхідно зауважити, що в сучасних умовах інноваційні засади розвитку земельних відносин настільки суперечливі та динамічні, що потребують подальшого дослідження.

Результати досліджень. Рекреаційне землекористування – могутній фактор екології, покликаний вирішувати окрім функцій відпочинку населення, функцію захисту навколишнього природного середовища в усіх країнах ЄС. Згідно даних офіційної статистики ЄС¹ [1] щодо наявності рекреаційних територій та земель, що мають значний негативний ефект на

---

¹ До аналізу брались дані Європейських країн: Бельгії, Болгарії, Чеської республіки, Данії, Німеччини, Естонії, Ірландії, Греції, Іспанії, Франції, Хорватії, Італії, Кіпру, Латвії, Литви, Люксембургу, Угорщини, Мальти, Нідерландів, Австрії, Польщі, Португалії, Румунії, Словенії, Словаччини, Фінляндії, Швеції.

довкілля (земельні ресурси промисловості; землі під відкритими розробками, кар'єрами, шахтами та відповідними спорудами; землі комерційного та іншого використання; землі громадського призначення, змішаного використання; землі, які використовуються для транспорту та зв'язку та землі, які використовуються для технічної інфраструктури), можна дійти до висновку, що у більшості країн ЄС кількість рекреаційних територій в рази менша за землі, що чинять негативний вплив на довкілля. Тільки в Фінляндії, Швеції та Мальті кількість рекреаційних територій більша за кількість тих, що негативно впливають на навколишнє середовище, що свідчить про необхідність докорінної перебудови механізму впорядкування та управління відповідними землями.

В Україні землі рекреаційного призначення займають лише 1% території в загальній структурі забудованих земель [2] – це досить невисокий кількісний склад даної категорії. Функції рекреації можуть виконувати землі інших категорій. Але їх стан та умови використання залежать від їх основного напрямку використання. Отже, співвідношення рекреаційних територій та угідь, функціонування та розвиток яких негативно впливає на стан навколишнього природного середовища є вкрай незадовільним як в Україні, так і в країнах ЄС. Відповідні угіддя не можуть забезпечити як потребу рекреантів у відпочинку, так і необхідний захист та відновлення стану довкілля через негативний техногенний вплив.

Стратегічним завданням нашої країни в контексті підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС стає її реальна інтеграція до європейського економічного простору. Європейський Союз став одним із ініціаторів інноваційних стратегій сталого розвитку, при цьому важливим напрямком є інноваційний розвиток земельних відносин, так як земля є базисом виробництва, природним ресурсом та економічним інструментом одночасно.

Для забезпечення сталого розвитку територій необхідною умовою є їх диференціація та виділення типів і напрямків використання. Тому, ми

вважаємо, що для забезпечення інноваційно-інвестиційної політики сталого розвитку територій відпочинку, необхідно проведення їх зонування за типами використання.

Загально визнаними принципами зонування земель є: пріоритетність використання землі як природного ресурсу та основного засобу виробництва; забезпечення екологічних критеріїв розвитку землекористування; поєднання економічно ефективного та соціально доцільного використання земель; урахування громадських і приватних інтересів під час зонування земель; відкритість інформації з зонування земель. Враховуючи ці принципи і трансформуючи їх на рекреаційне землекористування, основи економіко-екологічного зонування рекреаційних територій та передбачуваний ефект від їх використання [3], складемо і запропонуємо типологію земель даної категорії, яку представимо у таблиці 1.

Передбачено, що зони сезонного проживання, культурно-розважальна та комерційно-економічна зони будуть основою економічного розвитку територій, інші території будуть забезпечувати екологічну, рекреаційну та оздоровчі функції. Тим самим буде забезпечено сталий інноваційно-інвестиційний розвиток рекреаційних територій як могутнього фактору екології та економіки одночасно.

В процесі забезпечення сталого інноваційного розвитку рекреаційних територій є сенс до «залучення спільноти» для визначення або пошуку рішень суспільних проблем.

В цьому аспекті в системі рекреаційного землекористування вбачається за доцільне впровадження крауд-технології - набору ефективних інструментів, що працюють за принципом внесення безліччю людей внеску у проект [4]. Крауд-технології в системі рекреаційного землекористування визначаються нами як використання особистих ресурсів громадян для виробництва будь-якого продукту, розробки і

впровадження послуги або рішення завдань для забезпечення сталого розвитку земель для відпочинку.

Таблиця 1.

Типологія земель рекреаційного призначення на підґрунті економіко-екологічного зонування*

Зона	Обґрунтування	Напрямок використання
Лікувально-оздоровча зона	- безпосередня близькість водних, лісових, інших природних об'єктів; - забезпечення сукупного ефекту від рекреаційного комплексу; - збільшення інвестиційної привабливості територій	пансіонати, санаторії, будинки відпочинку, кемпінги, оздоровчі табори, оздоровчі траси
Зона сезонного проживання населення	- забезпечення рекреаційних потреб; - збільшення інвестиційної привабливості територій; - підвищення рекреаційної цінності	дачні та садові будинки
Охоронні зони обмеженого використання	- відповідність використання територій вимогам нормативно-правових актів; - захист населення від шкідливого впливу режимоутворюючих об'єктів; - охорона територій обмеженого використання	захисні зелені смуги, споруди обслуговування
Зелені зони короткочасного відпочинку	- недостатня забезпеченість відповідними територіями; - задоволення потреб населення; - підвищення атрактивності території; - сприяння оздоровленню населення	майдани відпочинку, сквери, бульвари, парки, озеленені стежки
Культурно-розважальна зона	- задоволення потреб населення у культурно-розважальних заходах; - збільшення інвестиційної привабливості територій; - зростання кількості податкових цільових надходжень до бюджетів	видовищні та клубні установи, центри дозвілля, концертні зали, цирку, кінотеатри, парки розваг
Комерційно-економічна зона	- потреби відпочиваючого населення; - розміщення інфраструктури; - зайнятість населення; - економічний розвиток території; - узгодження податкової складової	мотелі, заклади харчування, установи обслуговування, ринкові комплекси,
Естетико-пізнавальна зона	- рекреаційна цінність територій; - збільшення видового різноманіття; - захист ґрунтів; - збільшення інвестиційної привабливості територій	туристичні об'єкти, архітектурно-планувальні місцевості
Обслуговуюча зона	необхідність розміщення технічної інфраструктури на території; перевага концентрації відповідних об'єктів на малій території для забезпечення	адміністративні споруди, пожежне депо, рятувально-медичні пункти,

	збереження територій;	рекреаційно	цінних	заклади побутового обслуговування
--	-----------------------	-------------	--------	-----------------------------------

*Авторська розробка

Краудсорсінг і краудфандінг виступають компонентами широкої публіки, представленої особами, які залучають інвестиції та ідеї для реалізації продукту і є користувачами цієї продукції. Тому, на нашу думку, створення краудсорсингової рекреаційної Інтернет-платформи (з врахуванням інтересів стейкхолдерів) як інноваційного проекту екологізації розвитку відповідних земель є дуже влучним для суспільства з точки зору скорочення антропогенного навантаження на навколишнє середовище [5].

Реалізація краудсорсингової Інтернет-платформи може інформувати громадськість та забезпечувати процес надання порушених територій в оренду підприємцям для ведення комерційної рекреаційної діяльності в рамках державно-приватного партнерства із одночасним врахуванням та забезпеченням екологічного, економічного і соціального розвитку територій.

До недоліків краудсорсингу у відповідній сфері можна віднести: невизначеність з правом власності на інтелектуальні розробки; складності з управлінням якості інтелектуального продукту; невисокий відсоток швидких актуальних ідей (за оцінками фахівців консалтингових агентств відсоток актуальних ідей - 5-10%); неконтрольовані терміни виконання; можливість маніпуляцій особами, залученими до краудсорсингової платформи; можливість просочування інформації у інші сфери.

Отже, застосування методу краудсорсингу у сфері екологізації рекреаційних територій та сільськогосподарського природокористування дає можливість на засадах державно-приватного партнерства приваблювати та впроваджувати масштабні інноваційні проекти, що охоплюють великі території. З розвитком інформаційних технологій, зацікавлені активні громадяни та інші стейкхолдери можуть в постійному

режимі брати участь у вирішенні проблем екологізації рекреаційного землекористування як свого регіону, так і інших територій.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У дослідженні запропоновані напрямки вдосконалення рекреаційного землекористування в умовах регіональної євроінтеграції України.

Запропоновано створення краудсорсингової платформи як інноваційного інструменту розвитку інформаційних технологій та одного із пріоритетних напрямів удосконалення організаційно-економічного механізму рекреаційного землекористування міських агломерацій.

Обґрунтовано комплексний підхід до формування механізму зонування земель рекреаційного призначення, який має базуватись на чіткому розмежуванні форм власності та видів використання рекреаційних територій. За умов впровадження відповідних рішень в систему рекреаційного землекористування, можливе забезпечення сталого інноваційно-інвестиційного розвитку територій.

Література.

1. Eurostat: statistical office of the European Union. – URL: Mode access: <http://ec.europa.eu/eurostat> (дата звернення: 17.07.2018)
2. Статистика [Електронний ресурс] / Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру: офіційний веб-сайт. – URL: <http://land.gov.ua>. (дата звернення: 11.06.2018)
3. Булишева Д.В. Екологізація економічних відносин рекреаційного землекористування міських агломерацій: дис. канд. екон. наук : 08.00.06 / Дар'я Володимирівна Булишева. – О., 2017. – 244с.
4. Чуланова О.Л. Современные крауд - технологии: краудсорсинг, краудфандинг, краудинвестинг, краудлендинг/ О.Л. Чуланова // Материалы Афанасьевских Чтений. – 1(18). – Москва, 2017. - 64-79 с.
5. Jeff Howe (June 2006). «The Rise of Crowdsourcing». Wired. URL: <http://www.wired.com/2006/06/crowds>. (дата звернення: 11.06.2018)

АННОТАЦІЯ

Мовчан Т.В., Булышева Д.В., Смоленская Л.И. Модернизация рекреационного землепользования в условиях евроинтеграции Украины

В сегодняшних условиях мировые тенденции свидетельствуют об ориентации на рациональное использование территорий. Во многих странах Европейского союза анализ состояния рекреационных территорий и земель, имеющих значительный негативный эффект на окружающую среду, свидетельствует, что количество рекреационных территорий в разы меньше земель, оказывающих негативное влияние на окружающую среду. Это свидетельствует о необходимости коренной перестройки механизма упорядочения и управления соответствующими землями. Предложено решение вышеуказанной проблемы путем внедрения инновационно-инвестиционных инструментов и проектов в систему рационального землепользования.

Ключевые слова: управление природопользованием; краудсорсинг; краудфандинг; инновационно-инвестиционные инструменты; экологизация; рекреационное землепользование.

SUMMARY

Movchan T.V., Bulysheva D.V., Smolenskaya L.I. Modernization of recreational land use in the context of Ukraine's European integration

Nowadays conditions of global trends indicate a focus on the rational use of territories. In many European Union countries, an analysis of the state of recreational areas and lands that have a significant negative effect on the environment indicates that the number of recreational areas is several times smaller than the lands that have a negative impact on the environment. This demonstrates the need for a radical restructuring of the mechanism for streamlining and managing the respective lands. A solution to the above problem has been proposed by introducing innovative investment tools and projects into the rational land use system.

Keywords: environmental management; crowdsourcing; crowdfunding; innovative investment tools; ecologization; recreational land use.